

"La Gazette des Archives". Association des Archivistes Français,
No 163, 4e trimestre 1993.

Το τεύχος αυτό της Gazette des Archives είναι αφιερωμένο σε δύο ζητήματα: στην παρουσίαση των ανακοινώσεων της ημερίδας που διοργάνωσε η Εταιρεία των γάλλων αρχειονόμων για τα αρχεία του αγροτικού χώρου και στα προβλήματα διαχείρισης των αρχείων των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Στην πρώτη ενότητα που αναφέρεται στα αρχεία της υπαίθρου και τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την ερήμωση της. Ο *Bernard Kayser* στο άρθρο του *"Le monde rural, d'hier a aujourd'hui"* παρουσιάζει τον αγροτικό χώρο και τις αλλαγές που έγιναν τα τελευταία χρόνια. Οι αλλαγές αυτές επέδρασαν θετικά και αρνητικά πάνω στις κοινωνίες και στο τοπίο και αφήνουν τα ίχνη τους μέσα στα αρχεία που είναι ακόμα περισσότερο αναγκαίο να διατηρήσουμε και να ταξινομήσουμε. Η γαλλική υπαίθρος αριθμεί 15.000.000 αγρότες που κατοικούν 2.000 οικισμούς. Στο άρθρο του ο *Bernard Kayser* τονίζει ότι η ιδιαιτερότητα του κόσμου της υπαίθρου

οφείλεται στον τρόπο χρησιμοποίησης του εδάφους και στην κοινωνική ζωή. Η αγροτική έξοδος, το κυριότερο γεγονός του αιώνα μας, κυριολεκτικά άδειασε την ύπαιθρο. Παρόλα αυτά, τα τελευταία 30 χρόνια παρατηρούμε νέα μεταβολή στα δεδομένα, με σημάδια σταθεροποίησης ή και ορισμένες φορές ανάκαμψης. Από την άλλη, η κοινωνική σύνθεση της υπαίθρου μεταβλήθηκε ριζικά τα τελευταία χρόνια. Αν ο συνολικός πληθυσμός διατηρήθηκε, οι αγρότες από 34% έγιναν 10%, οι έμποροι και βιοτέχνες έμειναν σταθεροί 9% σε 7%, όπως και οι εργαζόμενοι (εργάτες και υπαλλήλοι) από 25% σε 28%. Δύο κατηγορίες γνώρισαν ανάπτυξη, οι μεσαίες τάξεις που πέρασαν από 4% στο 15% και οι συνταξιούχοι από 28% στο 40%. Από τα στοιχεία αυτά και τον τρόπο ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών ο Bernard Kayser καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ύπαιθρος δεν μπορεί να ξαναγυρίσει στην προηγούμενη κατάσταση. Γέννηση νέων αγροτικών οικισμών, λοιπόν, μόνον όμως :

- εάν η κοινωνία συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι ο χώρος της υπαίθρου έχει πολύ λιγότερο ανάγκη βοήθειας από την ορθολογική αξιοποίηση της πηγής που αντιπροσωπεύει,

- εάν εγκατασταθούν νέες υπηρεσίες που θα ωθήσουν την εγκατάσταση οικογενειών και επιχειρήσεων που θα γοητευθούν από τον τρόπο ζωής,

- εάν αυξημένες χρηματοδοτικές επεμβάσεις του δημοσίου συνδυσασθούν με τοπικές πρωτοβουλίες με φαντασία,

- εάν τεθεί σε εφαρμογή μια πολιτική διαχείρισης της γής που θα αποκαθιστά την ισορροπία ανάμεσα στο Παρίσι και την υπόλοιπη χώρα,

- εάν οι αγρότες βρουν στη συλλογική προσπάθεια τα μέσα για τη προσαρμογή στις καινούργιες οικονομικές καταστάσεις και συνεχίσουν να εξασφαλίζουν τη διαχείριση του χώρου,

- εάν τελικά η κοινή γνώμη και το δημόσιο αντιμετωπίσουν τον αγροτικό χώρο σαν μια συνειδητή κοινωνική επιλογή και όχι σαν μοιραία.

Στη συνέχεια τρία άρθρα παρουσιάζουν το ζήτημα των αρχείων της υπαίθρου. Το άρθρο της *Arlette Playoust "Les archives en milieu rural: une enquête de l'Association des archivistes français"* αναφέρεται

εκτενώς στην έρευνα που πραγματοποίησε η Association des archivistes français. Η έρευνα είχε σαν στόχο να καταγράψει τα αρχεία που διατηρούνται στην ύπαιθρο, τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά, και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Στην κατηγορία των δημοσίων αρχείων ανήκουν τα αρχεία των αγροτικών κοινοτήτων και των διακοινοτικών θεσμών που αποτελούν τη βάση της διοικητικής οργάνωσης του χώρου, τα αρχεία των δημοτικών σχολείων, τα νοτοριακά αρχεία και τα αρχεία των αγροτικών ιατρικών κέντρων. Στην κατηγορία των ιδιωτικών αρχείων ανήκουν τα οικογενειακά αρχεία τα βιοτεχνικά, εμπορικά και βιομηχανικά, τα κοινωνικά (συνδικαλιστικά, συνεταιριστικά, σωματειακά), τα εκκλησιαστικά. Η έρευνα κατέληξε σε ορισμένες βασικές διαπιστώσεις σχετικά με τα αρχεία της υπαίθρου. Υπάρχουν εκείνα τα οποία γνωρίζουμε καλά (κοινοτικά, δικαστικά, νοταριακά, εκκλησιαστικά) και τα υπόλοιπα, κυρίως ιδιωτικά, που δεν γνωρίζουμε καθόλου ή λίγο και που δεν διατηρούνται εκεί που βρίσκονται, γιατί δεν υπάρχει κανείς αρμόδιος για να ασχοληθεί με την τύχη τους. Συνεπώς προκύπτει μια κατάσταση αρκετά συγκεχυμένη και διαφοροποιημένη. Έτσι το άρθρο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι προκύπτει άμεση ανάγκη εντοπισμού, συλλογής διατήρησης και επεξεργασίας των αρχείων του αγροτικού χώρου. Για τα αρχεία αυτά ενδιαφέρονται κυρίως τα μουσεία ή και τοπικοί σύλλογοι που συγκεντρώνουν στοιχεία για την τοπική ιστορία. Από την άλλη, οι δήμαρχοι πολλές φορές αρνούνται ή διστάζουν να παραδώσουν τα αρχεία τους στα Κρατικά Αρχεία, γιατί φοβούνται μην κατηγορηθούν ότι ξεπουλούν την κληρονομιά τους και γιατί πολλές φορές τα περιφερειακά αρχεία τους οικειοποιούνται τα αρχεία, χωρίς να τους αφήσουν τίποτε και χωρίς να τους παραδίδουν κατάλογο. Από τη μεριά του αρχειακού το πρόβλημα είναι η συχνότητα των επιθεωρήσεων. Με 22 επιθεωρήσεις το χρόνο ένας αρχειονόμος που στην περιφέρεια του υπάρχουν περίπου 300 κοινότητες θέλει 15 χρόνια για να επιθεωρήσει όλα τα αρχεία. Τα προβλήματα γίνονται ακόμα σοβαρότερα για τα επόμενα στάδια της διατήρησης, επεξεργασίας και εξυπηρέτησης, όταν τελικά δίνονται άδειες και τα αρχεία αυτά διατηρούνται επιτόπου από την κοινότητα, το μουσείο ή ένα σύλλογο αφού δεν γνωρίζουν τους κανόνες που ισχύουν για τα αρχεία. Ποιά θα ήταν λοιπόν η ιδανική λύση;

1. Ο διευθυντής κάθε περιφερειακής αρχειακής υπηρεσίας να μπορεί να ασκεί την αποστολή του ελέγχου των δημοσίων αρχείων και

να μπορεί να εφαρμόζει το νόμο για τα μη τρέχοντα αρχεία των κοινοτήτων με λιγότερους από 2000 κατοίκους.

2. Να έχει τη βοήθεια για τα αρχεία των κοινοτήτων με περισσότερους από 2000 κατοίκους από έναν αρχειακό ενδοκοινοτικό.

3. Γενικότερα να δοθεί η δυνατότητα στον διευθυντή να έχει τη βοήθεια των αρχειακών των κέντρων διαχείρισης.

Τελικά το άρθρο κατέληγε ότι υπάρχουν τρία διαφορετικά σενάρια που μπορεί να ακολουθηθούν: 1) να αφεθούν τα πράγματα να κυλούν όπως κυλούν, χωρίς να επιδεινώνεται η σημερινή κατάσταση με τον υπεύθυνο των περιφερειακών αρχείων να προσπαθεί να τα κάνει όλα μαζί, να γνωρίζει όλα τα αρχεία, δημόσια και ιδιωτικά κλπ. 2) να υπάρξει αντίδραση στη σημερινή κατάσταση, αντίδραση με τη πλήρη χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων του νόμου και την αλλαγή ορισμένων διατάξεων σχετικά με τη παλαιότητα των αρχείων που κατατίθενται στα αρχεία, την εκπαίδευση των γραμματέων των κοινοτήτων στη σωστή τήρηση του τρέχοντος αρχείου, επιβολή της εξουσίας των περιφερειακών αρχείων με συνολικό τρόπο απέναντι στους αιρετούς αντιπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης 3) να προβληματισθούμε και να παρακολουθούμε προσεκτικά τις μελλοντικές εξελίξεις, αφού πολλές αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς εμάς από άλλα κέντρα πολιτικά ώστε να προσαρμόσουμε ανάλογα και τη δική μας επέμβαση.

Το άρθρο της *Mireille Bouvet* "*Les nouvelles archives en milieu rural*", αναφέρεται στα αρχεία που τηρούνται στη γαλλική ύπαιθρο σε νέα υποστρώματα. Τα αρχεία των κοινοτήτων είναι τριών κατηγοριών: κυρίως ληξιαρχικές πράξεις, πρακτικά και κτηματολόγιο. Τελευταία οι κοινότητες για την καλύτερευση των συνθηκών εργασίας και τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών τους μηχανογραφούν τις υπηρεσίες τους. Ακόμα πολύ συχνά μαγνητοφωνούνται οι συζητήσεις των συνεδριάσεων του δημοτικού συμβουλίου και βιντεοσκοποούνται και μαγνητοφωνούνται κάποιες άλλες εκδηλώσεις της κοινότητας. Για όλους αυτούς τους λόγους υπάρχει η αναγκαιότητα για τον αρχειακό να συνεργαστεί με τους δημιουργούς, ώστε να καθορίσουν τις τεχνικές προδιαγραφές και τους κανόνες εκείνους που θα πρέπει να τηρούνται για να εξασφαλιστεί η κατάλληλη συντήρηση του αρχειακού υλικού.

Το άρθρο της *Annick Descombes "Les centres de gestion et les archives en milieu rural"* παρουσιάζει ένα νέο θεσμό που ιδρύθηκε το 1985 μετά από αίτημα των περιφερειακών κοινοτήτων (*collectivites locales*). Στα πλαίσια του θεσμού αυτού δημιουργήθηκε η υπηρεσία των περιφερόμενων αρχειακών (*archivistes itinérants*). Οι αρχειακοί των κέντρων αυτών είναι δημόσιοι υπάλληλοι που τίθενται στη διάθεση των κοινοτήτων έναντι κάποιας συμπληρωματικής οικονομικής καταβολής. Ο αρχειακός υπάλληλος μετακινείται εφόσον ζητηθεί από τον πρόεδρο της κοινότητας ή τον γενικό γραμματέα. Η εργασία του περιφερόμενου αρχειακού ακολουθεί ορισμένα βήματα: Αρχικά γίνεται διάγνωση των εργασιών που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν τη χρονική διάρκεια τους και το κόστος. Στη συνέχεια υπογράφεται συμφωνητικό ανάμεσα στο κέντρο και την κοινότητα και ένας αρχειακός θα σταλεί επιτόπου για τον χρόνο που χρειάζεται για να εκτελεστεί η αποστολή.

Ενα μήνα μετά το τέλος μιάς αποστολής το CIG στέλνει στην κοινότητα και στα περιφερειακά αρχεία μία έκθεση για τη κατάσταση των αρχείων πριν και μετά την επέμβαση του αρχειακού τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας και ένα κατάλογο των αρχείων που ταξινομήθηκαν. Πέρα από τις εργασίες ταξινόμησης, εκκαθάρισης, καταλογογράφησης, ο αρχειακός αφιερώνει χρόνο για την ευαισθητοποίηση των υπευθύνων τήρησης του αρχείου για τις μεθόδους που πρέπει να ακολουθούνται και στον τρόπο χειρισμού των οδηγιών καταλόγων.

Στη δεύτερη ενότητα η *Michèle Conchon* στο άρθρο της "*Constance a dix ans: bilan et perspectives de l'archivage des fichiers informatiques aux Archives nationales*" παρουσιάζει τον απολογισμό και τις προοπτικές της αρχειοθέτησης των μηχανογραφικών αρχείων στα Εθνικά Αρχεία της Γαλλίας που ξεκίνησε πριν 10 χρόνια. Σήμερα 5213 αρχεία διατηρούνται από το κέντρο σε περίπου 4500 μαγνητικές ταινίες. Δώδεκα Υπουργεία και η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Γαλλίας έχουν καταθέσει μέχρι σήμερα τα μηχανογραφικά τους αρχεία. Τα αρχεία αυτά διατηρούνται στο Κέντρο σύγχρονων αρχείων από το 1984 σε ειδικό χώρο αποθήκευσης των ταινιών. Με τη κατάθεση αυτόματα αντιγράφονται και στη συνέχεια κάθε πέντε χρόνια αναπαράγονται (αντιγράφονται) ώστε να αποφευχθεί ο απομαγνητισμός τους. Στο κέντρο εργάζονται τέσσερις αρχειονόμοι

και ένας μεταβαλλόμενος αριθμός ειδικών στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Η χρησιμοποίηση μαγνητικών ταινιών για την αποθήκευση των αρχείων αυτών γίνεται γιατί οι μαγνητικές ταινίες, ακόμα και σήμερα, είναι οι μόνες που διαθέτουν όλα τα τεχνικά χαρακτηριστικά που αναγνωρίζονται διεθνώς με εγγύηση τη μακρόχρονη διάρκεια ζωής. Το άρθρο καταλήγει ότι ο απολογισμός του κέντρου είναι θετικός, γιατί από τη μιά υπήρξε η φροντίδα να του διατίθενται τα αναγκαία υλικοτεχνικά μέσα και από την άλλη γιατί ο ίδιος ο ογκος της δουλειάς που πιστοποιείται, από τους αριθμούς αποδεικνύει το μέγεθος της εργασίας που έχει πραγματοποιηθεί. Από την άλλη η συνεχώς αυξανόμενη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών καθιστά όλο και ποιοτικά απαραίτητη την ύπαρξη του κέντρου. Η ίδια στο άρθρο της *"Une girafe est née: l'archivage des fichiers informatiques de l'INSEE aux Archives nationales"* παρουσιάζει αναλυτικά τα προβλήματα που θέτει η αποθήκευση των μηχανογραφικών αρχείων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Γαλλίας και η συνεργασία της υπηρεσίας αυτής με τους υπεύθυνους του κέντρου αρχειοθέτησης των μηχανογραφικών αρχείων των Εθνικών Αρχείων της Γαλλίας. Η *Marie-Noelle Leblanc* στο άρθρο της *"L'archivage d'une base de gestion du personnel"* ξεκινά με το ερώτημα τι αρχειοθετούμε όταν αποφασίσουμε να τηρήσουμε το αρχείο μίας βάσης δεδομένων προσωπικού. Αρχικά διευκρινίζει ότι σε μια τέτοια περίπτωση διατηρούμε τα δεδομένα χωρίς να διατηρούμε ταυτόχρονα μαζί και τα προγράμματα που χρησιμοποιούμε για τη επεξεργασία των δεδομένων. Για το λόγο αυτό πρέπει να περιγράψουμε μέσα στα εργαλεία έρευνας την αρχική δομή και τον τρόπο διαχείρισής της. Μια τέτοια βάση περιέχει πληροφορίες για την εξέλιξη της καριέρας ενός υπαλλήλου που εκτείνεται συνήθως σε πολλές δεκαετίες που συνεπάγεται πολλές μεταβολές στη διοικητική κατάσταση που συνεχώς μεταβάλλεται. Το ερώτημα λοιπόν είναι πώς να αρχειοθετήσουμε τον χρόνο που κυλάει στην ολότητά του. Αν αποφασίσουμε λοιπόν να διατηρούμε σε τακτά χρονικά διαστήματα μια φωτογραφία της βάσης δεδομένων και διατηρήσουμε μία φωτογραφία στις 31 Δεκεμβρίου 1994 τον επόμενο χρόνο θα έχουμε όλα τα στοιχεία που είχαμε το προηγούμενο χρόνο και επιπλέον εκείνα του τελευταίου. Με τον τρόπο αυτό θα διατηρούμε ένα όγκο πληροφοριών στις οποίες τα καινούργια δεδομένα θα αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μικρό μέρος των πληροφοριών, ενώ ο κύριος όγκος θα αποτελείται από

επαναλαμβανόμενες πληροφορίες. Η μέθοδος αυτή όμως δεν επιτρέπει τη λύση δύο σοβαρών δυσκολιών. 1. Τις επιπτώσεις από μία μεταβολή που έχει αναδρομική ισχύ. Ενας υπάλληλος που προάγεται το 1987 αλλά η προαγωγή του αυτή ισχύει από το 1986 η μεταβολή αυτή δεν θα φαίνεται στη φωτογραφία του τέλους του 1986 ενώ θα εμφανίζεται το 1987, με αποτέλεσμα να οδηγεί σε λανθασμένα συμπεράσματα. Από την άλλη προϋποθέτει ότι η υπηρεσία που καταθέτει τη βάση δεδομένων της για αρχειοθέτηση δεν καταστρέφει τίποτε από τα δεδομένα της. Ομως συνήθως το πρόβλημα είναι ότι η υπηρεσία έχει ανάγκη από χώρο και θέλει να απαλλαγεί από τα δεδομένα που δεν της χρησιμεύουν πιά. Για τους λόγους αυτούς πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί στη μέθοδο που θα επιλέξουμε για τη διατήρηση μιας βάσης δεδομένων. Στην προκειμένη περίπτωση, η καλύτερη μέθοδος είναι να αρχειοθετούμε τα στοιχεία εκείνων των υπαλλήλων που έχουν εγκαταλείψει οριστικά πριν τρία χρόνια την υπηρεσία τους και για τους οποίους δεν θα μεσολαβήσει πλέον καμιά αλλαγή στα στοιχεία της βάσης δεδομένων. Στο άρθρο τονίζεται ότι ο αρχειονόμος έχει να αντιμετωπίσει και άλλα προβλήματα. Ενα είναι το πρόβλημα της σωστής ανάγνωσης και αναγνώρισης των διαφόρων κωδικών της βάσης που με το χρόνο μπορεί να μεταβάλλονται. Ο *Joel Poivre* στο άρθρο του "*Nouvelles archives et instruments de recherche*" τονίζει ότι τα εργαλεία έρευνας για τα νέα αρχεία πρέπει να περιέχουν κάποια επιπρόσθετα στοιχεία από εκείνα που συνήθως τηρούνται αλλά πρόκειται για κάποιες μεταβολές και όχι για κάποιες επαναστατικές αλλαγές. Το τεύχος περιέχει επίσης ένα άρθρο της *Stéphane Cosson* για τον τρόπο καθαρισμού των εγγράφων και ένα άρθρο της *Odile Welfelé*, "*L'eprouvette archivée. Reflexions sur les archives et les matériels documentaires issus de la pratique scientifique contemporaine*" σχετικά με τη διαχείριση των επιστημονικών αρχείων. Το τεύχος περιέχει επίσης μια βιβλιογραφία με τους καταλόγους και τους οδηγούς αρχείων που δημοσιεύτηκαν το 1992 καθώς και παρουσιάσεις νέων βιβλίων.

Ν. Παντελάκης